

Alt med måte, eller en annen måte å si "back to basics" på

Her om dagen var jeg på et innledende møte om en ny klient, som vi selvfølgelig også møtte. Skjønt ny og ny, fru Blom, det er vel snarere snakk om en gammel kjenning som vi har vært borti før. Mange klienter i vår bransje har jo lett for å bli "en venn for livet". Personen det var snakk om her kan vel framfor alt beskrives som nokså ustabil. Det går opp og ned med høy og lav stemning i lengre perioder, slik at det er dekning for å si at det er en bipolar lidelse. I tillegg har hun svingninger fra situasjon til situasjon innenfor korte tidsrom, og er alt i alt nokså uforutsigbar. Hun opptrer også svært forskjellig fra person til person, og overfor en og samme person fra øyeblikk til øyeblikk. Dermed er det vel også grunn til å si at hun har det som kalles emosjonelt ustabil personlighetsforstyrrelse, eller det som før het "bordeline". Ellers har hun sjarm så det holder i mange situasjoner.

For en del år siden, da innleide veiledere hadde ansvaret, ble hun "satt på" et temmelig omfattende og rigid avtaleopplegg, det vil si atferdsavtaler i sin mest komplekse form. Dette fungerte ikke særlig godt. Et særlig problem var at interessen for ulike forsterkere svingte veldig. Det gikk "opp og ned som sur mjølk i en kattunge", som det heter i Odalen. Atferdsavtaler, eller rettere sagt alle former for systematisk og fastlagt forsterkning ved hjelp av materielle forsterkere forutsetter som kjent en viss stabilitet i interessen for aktuelle forsterkere. Det er heller ikke sikkert at en omfattende "bank" av forsterkere hjelper tilstrekkelig. Hvis personen er i slett nok lune, kan det være vanskelig uansett hva vi tilbyr. Alle metoder har sine begrensninger! Det må heller ikke bli slik at "Atferdsavtaler er løsningen – hva var problemet?".

Den begrensede suksessen med den tidligere behandlingen brakte selvfølgelig diskusjonen inn på nye løsninger. Vi kom særlig inn på hvordan det kan gå an å gå fram på mykere og mer fleksible og kreative måter for å få personen til å utføre oppgaver, og for å stoppe uønskede handlinger. Et stikkord kan være hvordan vi kan øke personens lyst, eller få personen "i bedre stemning før vi stiller krav", som jeg ofte pleier å si. Vi snakket om hvordan det kan gå an å tøyse og tulle litt, og beskrive den kommende oppgaven på en litt positiv og morsom måte. Når det gjelder å stoppe problematferd, for eksempel i form av angrep, snakket vi om lignende løsninger. I mer tekniske termer dreier det seg om motivasjonelle operasjoner, nærmere bestemt metoder som ligger innenfor det vi kaller atferdsmomentum (behavioral momentum), i videste forstand, særlig når vi snakker om måter å stille såkalte krav på. Mot slutten av møtet måtte vi spørre om vi kunne være i ferd med å lage litt mye solskinnshistorie ut av dette, og forenkle litt for mye. Men neida, det var det visst ingen fare for. Tvert om ble det tatt imot som et friskt pust, etter mange år med nokså stereotyp tilnærming. Så får vi se hvordan det fungerer etter hvert. Det har i alle fall fungert i andre tilfeller.

En tilsatt i boligen spurte imidlertid om etikken i dette. Da måtte vi trekke paralleller til våre dagligliv, både det som skjer voksne imellom og i barneoppdragelse. Hvem er det som ikke godsnakker, eller til og med smigrer litt, for å få folk på glid? Hva er det selgere og andre med et "vinnende vesen" spiller på? Leif Sonell kunne kunsten til fulle. I kapitlet "Ærlighet varer lengst – åtte eksempler på Sonells sanndrøhet" står det blant annet følgende eksempler: "Ta det ikke ille opp, men som god kollega synes jeg at det er min forbannede plikt å fortelle deg at du er og blir komplett talentløs", "Selv om jeg på mange måter setter pris på din kones selskap, synes jeg det kanskje er litt for meget når hun klokken 5 om morgenen innfinner seg på mitt rom og spør om heller ikke jeg får sove", "Etter grundige overveielser har jeg kommet til at det ikke lenger er noen grunn til å legge skjul på det faktum at på en scene har du i alle fall ikke noe å gjøre, og "Jeg ber deg om ikke å ta dette galt opp, men vann og såpe har aldri skadet noen."

I alle fall før i tiden kunne det være nok å friste et barn, som en lillebror eller –søster, med å ta tiden som det tok å utføre en oppgave som han eller hun i utgangspunktet ikke ville gjøre. En vanlig variant var "Stikk borti i postkassen og hent avisa til meg, så skal jeg ta tiden på deg". Mange barn, inkludert oss selv da vi var små nok, la av gårde i fullt firsprang. Det hendte til og med at tiden ble tatt,

og at "motivatoren" ikke hadde glemt hele greia da avisa var vel i havn. Uansett er det vel ingen som har sett noe uetisk i en slik metode. Skjønt i våre dager skal vi kanskje ikke være helt sikre. Det kan sitte en og annen femteamanuensis på en høyskole her og der og tenke dype og problematiserende tanker om dette, og jeg er ikke helt sikker på hva barnepsykologer og barneombud vil mene. Jeg kan jo ringe min gamle veileder, Magne Raundalen. Uansett: Snakk for all del ikke høyt om det. Da kommer kanskje Lysbakken og gjengen med en lov mot slik styggedom. Nylig kom det som kjent en lov som forbyr trusler mot barn. Jeg har ikke satt med nøye inn i hva den innebærer, men kanskje vi kan bli tiltalt, og fratatt omsorg, hvis vi sier "Hvis du ikke slutter å skjære hull i sofaen, så får du mindre godteri i kveld." Heldigvis er *mine* barn for store til at jeg er i faresonen. Eller kanskje jeg kan få et saftig erstatningssøksmål på nakken?

Den med "å ta tiden" fungerer forresten også på voksne, og i våre dager, særlig i idretten. For eksempel i OL og VM er det jo nok å få en gjeng til å stille seg på en startstrek, og si "Spring alt dere kan bort dit, så skal vi ta tiden på dere." Særlig svarte utøvere legger i veg i en morderisk fart! Jeg har ingen tro på at pengepremiene forklarer hele farten. Jesse Owens sprang fort han også, på 1930-tallet. Han skyndte seg alt han kunne, uten å få fem øre for det. Det samme gjaldt for eksempel langrennsløpere, før pengene kom inn i den idretten. Grøttumsbråten, Samuelshaug og kompani gikk som om de hadde styggen sjøl i hælene. Den som har sett Kjell Aukrusts tegning av tynsetingen som gulpa havresuppe under et langrenn i Nord-Østerdalen på 1930-tallet, i den tiden det var matstasjoner, er neppe i tvil om at innsatsen var på topp. Det er med andre ord det *å bli tatt tiden på* som er den avgjørende faktoren. Er ikke dette en riktig analyse, unnskyld *atferdsanalyse*, av betingelser for å prestere i idrett? Eller har jeg oversett noe viktig? Her har vi stoff til kommende artikler! En annen ting er vi kanskje må slite litt for å få våre kjære klienter til å legge seg riktig *så* mye i selen. Men atferdsmomentum og litt mer finurlige forsterkere er uansett gode greier...

Tynsetingen gulpa havresuppe.

Når jeg også inne på atferdsavtaler, er jeg borti andre situasjoner der jeg synes at "belønning" av atferd går for langt. Jeg har en del med barnevernet, blant annet fosterhjem, å gjøre. En del tenåringer får hjelp av MST, eller multisystemisk terapi, som tilbys av Bufetat. Dette er fine greier. Men noen ganger tar det altså litt av. I et forsterhjem jeg nylig var inne i, fikk poden et pengebeløp for hver dag "vedkommende" (det er litt rart å kalle en 14-åring for "vedkommende", men for anonymitetens skyld) ikke gikk til angrep på ett av de andre barna i huset! Noen høyere? Institusjoner

innenfor barnevernet kan likevel ta kaka. En ungdom fikk penger for å stå opp, uten å stå opp, på skoledager. En annen fikk en 20 miles biltur til et skateanlegg som visstnok hadde helt spesielle kvaliteter, etter å ha utført en oppgave som maksimalt kan ha tatt fem minutter, og etter mye masing. Etter min mening kan det være like farlig å overdrive forsøk på forsterkning som det kan være å putte i barn piller og på andre måter skåne dem for ubehag i hytt og vær. For å sette det på spissen, kan vi skape psykopater og narkomane før vi vet ordet av det, og landet råtner på rot. Dette ble kanskje litt mye dårlig reklame for en viss bok som kom ut nylig. Og for all del, atferdsavtaler kan være en vidunderlig og ikke minst enkel løsning i mange tilfeller.

Ellers drar det seg jo mot NAFO-seminar med tilhørende årsmøte. Der er det noen saker som det kanskje er grunn til å følge litt med på. Det smått fantastiske har skjedd at et medlem av valgkomiteen har vært med å foreslå seg selv som styremedlem. Jeg vet at mange har reagert på dette. I regnskapet er det en post som tyder på at NAFO kan være i ferd med å bruke anselige beløp på IT-løsninger. Hva går dette ut på, hvilke behov skal dette dekke, hvem har bedt om det, hvem er satt til å gjøre det, og er det gjort nødvendige forsøk på å sette kompetente personer på jobben, for eksempel et firma? En uting som flere har nevnt for meg, er at referatene fra styremøtene ikke er tilgjengelige på NAFOs nettsider. Noen har blitt avvist når de har henvendt seg til NAFO for å få tilsendt slike referater. Klart udemokratisk og mistenkelig, spør dere meg. Alt dette kan det bli årsmøtesaker av, etter det jeg skjønner. Møt opp!

Med denne litt alvorlige slutten vil jeg si på gjensyn, gjerne på Storefjell – en fin oppvarming til Odals-Woodstock 19. juni.

Alles onkel Børge

PS

Det er dårlig med dansemusikk i Hedmark nå på vårparten. Vår alles kjæledegge og kosebamse, Kai-Ove Ottersen, er ikke helt disponibel om dagen. Det betyr at tonene fra bandet ”Twins”, eller ”Twin Otters, som jeg mener at det bør hete, og som Twins kanskje er en forkortelse for, ikke strømmer like fritt som ellers. Særlig beina fungerer ikke som de skal, men de siste bulletinene fra hans livlege sier at pasienten er på bedringens vei. På Storefjell tenker jeg at han er i fin form. Alt annet vil være like hjerterått som å ta sukkertøyet fra et lite barn...